

تعاون، سال بیست و سوم، دوره جدید، شماره ۹، بهار ۱۳۹۱

عوامل فردی مؤثر بر موفقیت شرکتهای تعاونی مرتعداری در استان گلستان

محمدرضا شهرکی^۱، دکترحسین بارانی^۲، دکتر احمد عابدی سروستانی^۳

تاریخ دریافت: ۹۰/۵/۲۱ تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۱/۱۰

چکیده

نظام تعاونی یکی از الگوهای مدیریت مراتع و جلب مشارکت مردمی در حفظ و احیای این منابع محسوب می‌شود و لذا شناخت عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونیهای مرتعداری می‌تواند به توسعه آنها و تحقق هدف فوق کمک کند. در این راستا مطالعه حاضر با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام درصدد پاسخ به این پرسش است که از بین مهمترین متغیرهای فردی، کدامیک بر موفقیت تعاونیهای مرتعداری اثرگذار است. بدین منظور، ۳۸۶ نفر از اعضای ۲۸ تعاونی مرتعداری استان گلستان در چارچوب یک تحقیق

۱. کارشناس ارشد مرتعداری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

e-mail: m.rshahraki@yahoo.com

۲. استادیار گروه مرتعداری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

۳. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

پیمایشی در سال ۱۳۸۹ بررسی شدند و اطلاعات مورد نیاز با کمک یک پرسشنامه و مصاحبه حضوری با این افراد جمع‌آوری شد. یافته‌ها نشان می‌دهد میزان آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی، میزان تحصیلات اعضا و توجه به نیاز و اهداف اعضا مهمترین متغیرهای فردی تأثیرگذار بر موفقیت تعاونیهای مرتعداری به شمار می‌آیند.

کلیدواژه‌ها:

تعاونیهای مرتعداری، موفقیت، عوامل فردی

مقدمه

تعاونیها هم به لحاظ نظری و هم عملی، یکی از شناخته‌شده‌ترین و پرکارترین سازمانهای مشارکتی و از نهادهای توسعه‌ای به شمار می‌روند (رضایی، ۱۳۸۸) و (Peterson, 2004). تعاونیهای مرتعداری نیز از این قاعده مستثنی نیستند. در واقع این قبیل تعاونیها به منظور تشریک مساعی گروهی و پاسخ به نیازهای مشترک مرتعداران تشکیل می‌شوند. به نظر می‌رسد با توجه به سابقه سه دهه فعالیت تعاونیهای مرتعداری در ایران، آنها نتوانسته‌اند نقش خود را در رسیدن به اهدافشان و به ویژه در تحقق مشارکت و رضایت اعضا، به خوبی ایفا کنند به طوری که اکثر اعضای تعاونیها دخالت زیادی در تصمیم‌گیری و فعالیتهای ندارند. از طرف دیگر، تشکیل تعاونیهای مرتعداری بر اساس خواست و نیاز مرتعداران نبوده است، بلکه با هدف کمک به حفاظت از عرصه‌های مرتعی و توسط سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور تشکیل و ترویج شده‌اند (رضایی، ۱۳۸۸). به همین دلیل، انتظار وجود مسائل و مشکلات در مدیریت تعاونیهای مرتعداری نابه جا نیست.

در حال حاضر مساحتی بیش از ۸۶۰ هزار هکتار از مساحت منابع طبیعی استان گلستان را مراتع تشکیل می‌دهد (اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان گلستان، ۱۳۸۸). شرکتهای تعاونی مرتعداری از سال ۱۳۷۱ و به عنوان یک راه‌حل برای کاهش تخریب مراتع و حل

مشکلات اجتماعی مرتعداران در استان گلستان ایجاد شده‌اند (اتحادیه مرتعداران استان گلستان، ۱۳۸۹). این تعاونیها در زمینه حفظ مراتع و تبدیل زمینهای بایر و غیرقابل کشت به مراتع و در نتیجه تولید علوفه و همچنین فعالیتهای جانبی مانند تولید گیاهان دارویی و صنعتی و تهیه عسل فعالیت دارند. هم اکنون ۲۸ تعاونی مرتعداری در استان گلستان مشغول به فعالیت می‌باشند که ۲۱ مورد از آنها عضو اتحادیه تعاونیهای مرتعداری اند. گفتنی است این اتحادیه در نوع خود اولین اتحادیه کشور محسوب می‌شود که به منظور سازماندهی و اداره بهینه امور و هماهنگی و حفاظت و توسعه تعاونیها و برقراری ارتباط و همکاری متقابل بین تعاونیها و مردم، دولت و سایر ارتباطات داخلی و خارجی در سال ۱۳۸۲ در استان گلستان به ثبت رسیده است. در زمینه عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونیها تحقیقات مختلفی انجام شده است که برخی از آنها به عوامل فردی پرداخته‌اند؛ برای مثال برخی مطالعات (مانند منابع ۸، ۱۲، ۱۷، ۱۸، ۲۱، ۲۲) نشان داده‌اند که جنسیت می‌تواند نقش مهمی در موفقیت تعاونیها داشته باشد. در برخی مطالعات (مانند منابع ۳، ۵، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۶، ۱۸، ۲۱، ۲۲) سن اعضا نیز یکی دیگر از عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونیها محسوب شده است. برخی تحقیقات (مانند منابع ۳، ۴، ۵، ۷، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۲) نیز نشان داده‌اند که میزان تحصیلات یا سطح سواد اعضای تعاونیها در موفقیت تعاونیها نقش دارد. این در حالی است که بعضی از مطالعات (مانند منابع ۱، ۸، ۲۱، ۲۲) سابقه عضویت در تعاونی و برخی دیگر (مانند منابع ۲ و ۱۴) میزان آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی را در موفقیت تعاونیها اثرگذار دانستند. لذا با توجه به اهمیت عوامل فردی مؤثر بر موفقیت تعاونیها، هدف پژوهش حاضر نیز بررسی میزان تأثیر این عوامل در موفقیت تعاونیهای مرتعداری استان گلستان به عنوان یکی از تشکلهای اجتماعی- اقتصادی بخش منابع طبیعی این استان است.

مواد و روشها

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات، یک پرسشنامه محقق ساخته بوده که با استفاده از نتایج حاصل از بررسی پیشینه نگاشته‌ها، به همراه نتایج یک مطالعه اکتشافی، طراحی شده است. در مطالعه اکتشافی از مصاحبه‌های فردی و گروهی استفاده می‌شود و لذا در این تحقیق حدود ۴۰ مصاحبه فردی با اعضای تعاونیهای مرتعداری و کارشناسان اداره‌های منابع طبیعی و تعاون انجام گرفت و ۱۰ جلسه مصاحبه گروهی با آنان برگزار شد. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی- مورگان^۱، برابر با ۳۸۶ نفر (شامل ۳۰۸ نفر عضو عادی و ۷۸ نفر از اعضای هیئت مدیره ۲۸ تعاونی) به دست آمد. انتخاب نمونه‌های مورد بررسی از هر تعاونی، متناسب با تعداد اعضای تعاونی انجام گرفت. برای این کار، از ضریب به دست آمده از تقسیم تعداد کل اعضای هر شرکت تعاونی بر کل اعضای شرکتهای تعاونی مورد بررسی استفاده گردید. بدین ترتیب، تعداد نمونه مورد نیاز از هر تعاونی برابر حاصل ضرب این ضریب در حجم کل نمونه مورد نیاز محاسبه شد. در این پژوهش از ۸ متغیر فردی به عنوان متغیر مستقل و یک متغیر وابسته (میزان موفقیت تعاونی) استفاده گردید (تعاریف مفهومی و کارکردی - مقیاس سنجش - متغیرها در جدول ۱ آمده است). روایی ابزار سنجش با استفاده از نظر استادان دانشگاهی و همچنین افراد متخصص و دارای تجربه در زمینه تعاونیهای منابع طبیعی و پایایی آن نیز از طریق یک مطالعه راهنما - که در آن سی نفر از اعضای تعاونیهای مرتعداری به سؤالات پاسخ گفتند - مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. داده‌های به دست آمده با کمک نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. برای تعیین رابطه بین عوامل فردی با موفقیت تعاونیها از ضریب همبستگی پیرسون و برای تعیین میزان تأثیر این متغیرها در موفقیت تعاونیها از رگرسیون گام به گام استفاده گردید.

جدول ۱. تعاریف مفهومی و کارکردی متغیرهای مورد بررسی

متغیرها	تعریف مفهومی	تعریف کارکردی
موقفیت تعاونی	رسیدن به اهداف تعاونی	براساس عملکرد تعاونی، با ۷ سؤال ۵ گزینه‌ای درباره موارد زیر مورد سنجش قرار گرفت که دامنه پاسخها شامل هیچ (با ارزش عددی ۰)، کم (با ارزش عددی ۱)، متوسط (با ارزش عددی ۲)، زیاد (با ارزش عددی ۳) و خیلی زیاد (با ارزش عددی ۴) است: اجرای طرحهای مرتعداری، افزایش درآمد اعضا، ایجاد اشتغال، ارائه خدمات آموزشی و ترویجی به بهره‌برداران، تهیه و تولید بذرها، مرتعی، تأمین و توزیع علوفه دستی، فراهم کردن اعتبارات بانکی و مشارکت دادن بهره‌برداران در فعالیتهای تعاونی.
جنسیت	به دو جنس مرد و زن	بر حسب مرد (با ارزش عددی ۱) یا زن بودن (با ارزش عددی ۰) مورد سنجش قرار گرفت.
سن	میزان عمر انسان از بدو تولد تا به حال را گویند.	بر حسب تعداد سالهای عمر آنها سنجیده شد.
میزان تحصیلات	پایه تحصیلی فرد	بر حسب تعداد سالهای تحصیل مورد سنجش قرار گرفت.
سابقه عضویت در تعاونی	مدت زمانی است که اعضا در تعاونی فعالیت و با آنها همکاری می‌کنند.	بر حسب تعداد سالهای عضویت اعضا در تعاونی مورد سنجش قرار گرفت.
سابقه دامداری	مدت زمانی است که عضو تعاونی به فعالیت و نگهداری دام در مرتع پرداخته‌است، مورد سنجش قرار گرفت.	مدت زمانی است که عضو تعاونی به فعالیت و نگهداری دام در مرتع مشغول است

ادامه جدول ۱

تعداد دامی که عضو در بر حسب تعداد گوسفند و بز در اختیار عضو تعاونی مورد سنجش قرار گرفت.	تعداد دام	حال حاضر در اختیار دارد.
بر حسب آشنا بودن عضو تعاونی با عملیات اصلاحی (شامل بذریاشی، بذریکاری، بوته کاری، قرق و کنتور فارو و پیتینگ)، طرحهای مرتعداری و همچنین اهداف تعاونی و در مجموع با ۹ سؤال ۵ گزینه‌ای مورد سنجش قرار گرفت که دامنه پاسخها شامل هیچ (با ارزش عددی ۰)، کم (با ارزش عددی ۱)، متوسط (با ارزش عددی ۲)، زیاد (با ارزش عددی ۳) و خیلی زیاد (با ارزش عددی ۴) است.	میزان آشنایی عضو تعاونی با فعالیت تعاونی	میزان اطلاعات و آگاهی عضو تعاونی از کارکردها و برنامه‌های تعاونی
بر حسب کارکرد تعاونی در تولید علوفه، تأمین علوفه دستی، تأمین آب شرب دام، کاهش هزینه‌های دامداری و افزایش درآمد برای عضو تعاونی و در مجموع با ۵ سؤال ۵ گزینه‌ای مورد سنجش قرار گرفت که دامنه پاسخها شامل هیچ (با ارزش عددی ۰)، کم (با ارزش عددی ۱)، متوسط (با ارزش عددی ۲)، زیاد (با ارزش عددی ۳) و خیلی زیاد (با ارزش عددی ۴) است.	توجه به نیاز و اهداف عضو تعاونی ^۱	برآورده کردن خواسته‌ها و یا حل مشکلات عضو تعاونی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

۱. با توجه به تعریف کارکردی این متغیر، به دلیل اینکه خدمات ارائه شده مربوط به اعضا می‌باشد، این متغیر جزو متغیرهای فردی در نظر گرفته شد.

نتایج و بحث

تعاونیهای مرتعداری مورد مطالعه در ۵ شهرستان از استان گلستان واقع شده‌اند. اولین تعاونی مرتعداری در سال ۱۳۷۱ تأسیس شد و آغاز به کار کرد و جدیدترین آنها (با توجه به شرط گذشتن سه سال از سابقه فعالیت به منظور مطالعه) از سال ۱۳۸۲ به بعد شروع به فعالیت

نموده‌اند. با توجه به میانگین سابقه فعالیت تعاونیهای مرتعداری در استان گلستان (۱۱/۳۵ سال)، می‌توان نتیجه گرفت که این تشکلهای نوپا و در آغاز راه هستند. در مجموع، ۴۵۳۶۹۵۲ هکتار از عرصه‌های مرتعی استان گلستان در اختیار تعاونیهای مرتعداری است که میانگین آن برای هر تعاونی برابر با ۱۱۷۵۴ هکتار می‌باشد. تعداد اعضای تعاونیهای مرتعداری از ۱۲ تا ۲۷۸ نفر متغیر است که بیشتر آنها (حدود ۹۵ درصد) مرد می‌باشند. هر تعاونی طبق اساسنامه (مصوب سال ۱۳۷۹)، ۵ عضو هیئت مدیره دارد که یکی از آنها مدیر عامل و دو نفر بازرس می‌باشند. در مجموع، تعاونیهای مرتعداری مورد بررسی استان گلستان دارای ۱۳۵۰ عضو عادی، ۱۴۰ عضو هیئت مدیره و ۲۸ مدیر عامل و همچنین ۵۶ بازرس می‌باشند.

در جدول ۲ نتایج توصیفی متغیرهای فردی اعضای تعاونیهای مرتعداری آورده شده است. گفتنی است با توجه به اینکه ماهیت و نحوه کمی کردن سه متغیر جنسیت، میزان آشنایی عضو با فعالیت تعاونی و توجه به نیاز و اهداف عضو تعاونی با دیگر متغیرهای مورد بررسی متفاوت است، از ذکر آنها در جدول ۲ صرف نظر شد.

جدول ۲. نتایج توصیفی متغیرهای فردی اعضا

نام متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
سن	۵۶/۱۸	۱۳/۶۳	۲۵	۸۵
میزان تحصیلات	۱/۹۰	۳/۳۹	۰	۱۳
سابقه دامداری	۳۰/۶۱	۱۱/۹۹	۳	۶۵
سابقه عضویت در تعاونی	۱۰/۸۳	۳/۷۰	۵	۱۸
تعداد دام	۱۷۳/۲۳	۱۲۲/۱۲	۱۰	۵۵۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق.

موفقیت تعاونیهای مرتعداری

نتایج به دست آمده از بررسی میزان موفقیت تعاونیهای مرتعداری نشاندهنده این است که تعداد قابل توجهی از اعضای تعاونی (۳۶/۵ درصد) اعم از اعضای عادی و هیئت مدیره،

تعاونیهای مرتعداری را در گروه با عملکرد خوب جای داده‌اند؛ به عبارت دیگر، افراد مورد مطالعه قابل توجهی بر این باورند که تعاونیهای مرتعداری به موفقیت تقریباً خوبی دست یافته‌اند. این در حالی است که ۳۹/۴ درصد نمونه مورد مطالعه عملکرد تعاونیهای مرتعداری را متوسط، ۱۳/۷ درصد ضعیف و ۱۶/۱ درصد عالی ارزیابی کرده‌اند.

رابطه بین متغیرهای فردی با موفقیت تعاونیهای مرتعداری

برای تعیین رابطه بین عوامل فردی با موفقیت تعاونیهای مرتعداری، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید که جدول ۳ نتایج به دست آمده را نشان می‌دهد. همان طور که مشخص می‌باشد، از بین متغیرهای مورد بررسی، سه متغیر یعنی میزان تحصیلات، آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی و توجه به نیاز و اهداف اعضا با موفقیت تعاونیهای مرتعداری رابطه مثبت و معنی‌دار دارند. این موضوع نشان می‌دهد با افزایش (یا کاهش) سطح این متغیرها، می‌توان انتظار داشت که موفقیت تعاونیهای مرتعداری افزایش (یا کاهش) یابد. در این بین، آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی دارای رابطه قویتری با موفقیت تعاونیهای مرتعداری است.

جدول ۳. نتایج ضریب همبستگی پیرسون برای تعیین درجه همبستگی بین عوامل فردی با

موفقیت تعاونیهای مرتعداری

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
سن	۰/۰۲۶	۰/۶۱۷
جنسیت	۰/۰۳۵	۰/۵۷۱
میزان تحصیلات	۰/۳۶۴	۰/۰۰۰
سابقه عضویت در تعاونی	-۰/۰۲۲	۰/۶۶۸
سابقه دامداری	۰/۰۴۳	۰/۳۹۸
تعداد دام	-۰/۰۰۸	۰/۸۸۱
آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی	۰/۴۷۸	۰/۰۰۰
توجه به نیاز و اهداف اعضا	۰/۳۴۲	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

برای بررسی و تعیین میزان تأثیر متغیرهای فردی در متغیر موفقیت تعاونیهای مرتعداری، از رگرسیون گام به گام استفاده گردید. در این تحلیل به ترتیب ۳ متغیر وارد معادله رگرسیونی شدند و ۵ متغیر یعنی سن اعضا، جنسیت، سابقه دامداری، سابقه عضویت و تعداد دام در معادله وارد نشدند. نتایج حاصل در جدولهای ۴ و ۵ آمده است.

جدول ۴. یافته‌های آزمون رگرسیون گام به گام برای تعیین متغیرهای مؤثر بر موفقیت

تعاونیهای مرتعداری

متغیرهای مستقل	B	Se.B	Beta	Sig.T
آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی	۰/۴۹۹	۰/۰۷۱	۰/۳۸۵	۰/۰۰۰
میزان تحصیلات	۰/۶۵۳	۰/۱۳۴	۰/۲۲۰	۰/۰۰۰
توجه به نیاز و اهداف اعضا	۰/۶۳۵	۰/۲۸۴	۰/۱۱۳	۰/۰۲۶
Constant=۲۴/۳۴		F=۵۰/۴۸	Sig.F=۰/۰۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۵. میزان تغییرات R² برای تعیین نقش متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیونی

تغییرات R ²	R ²	R	Step
۰/۲۲۶	۰/۲۲۶	۰/۴۷۵	آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی
۰/۰۴۹	۰/۲۷۴	۰/۵۲۴	میزان تحصیلات
۰/۰۰۹	۰/۲۸۴	۰/۵۲۳	توجه به نیاز و اهداف اعضا

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به ضرایب جدول ۴، معادله رگرسیون در گام سوم به صورت زیر است:

$$Y = 24/34 + 0/499 X_1 + 0/653 X_2 + 0/635 X_3$$

که در آن:

Y: میزان موفقیت تعاونیهای مرتعداری در رسیدن به اهداف مورد نظر

X_1 : آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی

X_2 : میزان تحصیلات

X_3 : توجه به نیاز و اهداف اعضا

در گام اول، نخستین متغیری که وارد معادله شده، متغیر آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی بوده است. نتایج محاسبات انجام شده نشان می‌دهد که این متغیر بیشترین تأثیر را در متغیر وابسته یعنی موفقیت (عملکرد) در تعاونیهای مرتعداری داشته به گونه‌ای که به تنهایی ۲۲/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده است.

در گام دوم، پس از متغیر میزان آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی، متغیر میزان تحصیلات (سطح سواد) وارد معادله شد. در این مرحله، مقدار ضریب همبستگی برابر ۰/۵۲۴، ضریب تعیین ۰/۲۷۴ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۲۷۱ به دست آمد. بر این اساس می‌توان گفت که متغیرهای میزان آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی و میزان تحصیلات مجموعاً حدود ۲۷/۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی موفقیت تعاونیهای مرتعداری در رسیدن به اهداف را تبیین می‌کنند.

در گام سوم، پس از متغیرهای میزان آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی و میزان تحصیلات، متغیر سوم یعنی توجه به نیاز و اهداف اعضای تعاونی وارد معادله گردید. در این مرحله، مقدار ضریب همبستگی برابر ۰/۵۳۳، ضریب تعیین ۰/۲۸۴ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۲۷۸ به دست آمد. بر اساس یافته‌های موجود، متغیرهای میزان آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی، میزان تحصیلات و توجه به نیاز و اهداف اعضای تعاونی در مجموع، ۲۸/۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی میزان موفقیت تعاونیهای مرتعداری را تبیین می‌کنند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

نتایج مطالعه حاضر عدم رابطه بین سن اعضای عادی و هیئت مدیره تعاونیهای مرتعداری و موفقیت آنها را نشان داد. این امر حاکی از آن است که سن اعضای تعاونیهای

مرتعداری، رابطه‌ای با میزان موفقیت آنها در رسیدن به اهداف ندارد. نتایج به دست آمده از مطالعات صدیقی و درویشی‌نیا (۱۳۸۱)، مهرنگار و حسینی‌نیا (۱۳۸۸) و سرسختی‌عراقی (۱۳۷۴) یافته‌های پژوهش حاضر را مورد تأیید قرار می‌دهند. در مقابل، یافته‌های مطالعات شعبانعلی فمی و همکاران (۱۳۸۵)، نکویی‌نایینی (۱۳۸۵)، زارع (۱۳۸۷)، ترابی و همکاران (۱۳۸۹)، ژانگ (۲۰۰۷) و اسکریمزور و همکاران (۲۰۰۶)، ثابت دیزاوندی و همکاران (۱۳۸۹) نشان داده‌اند که سن اعضا می‌تواند در موفقیت یک تعاونی مؤثر باشد.

مطالعه حاضر مبین وجود ارتباط مثبت و معنی‌دار بین سطح سواد اعضای عادی و هیئت مدیره و میزان موفقیت تعاونی‌های مرتعداری می‌باشد؛ نتایج تحقیقات هاردا (۲۰۰۳)، سرسختی‌عراقی (۱۳۷۴)، صدیقی و درویشی‌نیا (۱۳۸۱)، نکویی‌نایینی (۱۳۸۵)، علی بیگی و نکویی‌نایینی (۱۳۸۷)، تقوی (۱۳۸۲)، زارع (۱۳۸۷) و کرمی و آگهی (۱۳۸۹)، ترابی و همکاران (۱۳۸۹)، ثابت دیزاوندی و همکاران (۱۳۸۹)، و ژانگ (۲۰۰۷) و اسکریمزور و همکاران (۲۰۰۶) نیز نشان داده‌اند که سطح سواد اعضای عادی و هیئت مدیره یکی از مهمترین عامل‌های موفقیت تعاونی‌ها می‌باشد؛ اما ملاحسینی و محمدی (۱۳۸۹) در مطالعه‌شان به نبود رابطه معنی‌دار بین دو متغیر سطح تحصیلات و عملکرد تعاونی‌ها اشاره کرده‌اند. در مجموع، یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد تعاونی‌هایی که دارای اعضای با سطح سواد بیشتری هستند، از موفقیت و عملکرد بهتری برخوردارند.

مطالعه حاضر نشان داد بین سابقه عضویت اعضای تعاونی‌های مرتعداری و میزان موفقیت آنها در رسیدن به اهدافشان، رابطه مثبت و معنی‌دار وجود ندارد. این یافته با یافته‌های مطالعات زارع یکتا (۱۳۸۶)، ژانگ (۲۰۰۷)، اسکریمزور و همکاران (۲۰۰۶) و امینی و رضانی (۱۳۸۵) هماهنگ نمی‌باشد، زیرا مطالعات یادشده به نتایج دیگری رسیده‌اند که وجود رابطه را تأیید می‌کند.

مطالعه حاضر نشان داد بین سابقه دآمداری اعضای تعاونیهای مرتعداری و میزان موفقیت آنها و همچنین بین تعداد دام اعضای تعاونی و میزان موفقیت آنها رابطه معنی داری وجود ندارد.

بر پایه یافته‌های این مطالعه، بین آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی و میزان موفقیت آنها رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد بدین معنی که آگاهی و آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی می‌تواند به موفقیت بیشتر تعاونیها بینجامد. به بیان دیگر، اگر اعضای یک تعاونی مرتعداری از فعالیتها و برنامه‌های تعاونی خود آگاهی و اطلاع کافی داشته باشند، عملکرد تعاونی ارتقا می‌یابد. این نتیجه با یافته‌های مطالعات اهور (۱۳۷۵) و کرمی و آگاهی (۱۳۸۹) همسویی دارد. نتایج به دست آمده نشاندهنده رابطه مثبت بین توجه به نیاز و اهداف اعضا و میزان موفقیت تعاونیها در رسیدن به اهداف است.

یافته‌های حاصل از رگرسیون گام به گام نشان داد که آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی، میزان تحصیلات و توجه به نیاز و اهداف اعضا، از عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تعاونیهای مرتعداری می‌باشند.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهادهای زیر برای بهبود وضعیت تعاونیهای مرتعداری ارائه می‌شود:

- با توجه به سطح پایین سواد اعضای تعاونیها و وجود رابطه بین سطح تحصیلات و موفقیت تعاونیهای مرتعداری، پیشنهاد می‌گردد در انجام دادن امور تعاونی از افراد با سطح تحصیلات بالاتر استفاده بیشتری شود.

- توصیه می‌شود به منظور ارتقای آشنایی اعضا با فعالیتهای تعاونی، برنامه‌های آموزشی و ترویجی مناسب تدارک و ارائه شود.

- با توجه به تأثیر مهم توجه به نیاز و اهداف اعضا در موفقیت تعاونهای مرتعداری، توصیه می‌گردد تا این تعاونها در پاسخ به نیاز اعضا، برنامه‌های منسجمتری را در دستور کار خود قرار دهند.

منابع

۱. امینی، امیر مظفر و مسعود رضانی (۱۳۸۵)، بررسی عوامل مؤثر در موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران گوهشتی استان اصفهان، مجله علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی، سال دهم، شماره اول، ص ۱۲۱-۱۳۵.
۲. اهور، بدری (۱۳۷۵)، نحوه مشارکت زنان سرپرست خانوار در فعالیتهای اقتصادی در قالب تعاونی (تعاون، زن، اشتغال)، تهران: وزارت تعاون، ص ۲۲۹-۲۴۲.
۳. ترابی، پردیس، علیقلی حیدری، و جواد محمدقلی‌نیا (۱۳۸۹)، بررسی میزان تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در عملکرد شرکت‌های تعاونی (مطالعه موردی: تعاونی‌های دام و طیور در شهرستان مشهد، نشریه تعاون، سال ۲۱، شماره ۲، ص ۱-۲۰).
۴. تقوی، نعمت‌اله (۱۳۸۲)، عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید زراعی در آذربایجان شرقی، تعاون، شماره ۱۴۳، ص ۳۹-۴۶.
۵. ثابت دیزاوندی، محمود، حمید انصاری و مصطفی ازکیا (۱۳۸۹)، بررسی میزان رضایت اعضا از عملکرد اقتصادی و اجتماعی تعاونی‌های روستایی (مطالعه موردی: تعاونی‌های روستایی شهرستان مشهد)، نشریه تعاون، سال ۲۱، شماره ۲، ص ۶۳-۸۹.
۶. رضایی، ماشالله (۱۳۸۸)، نگرشی بر تعاونی‌های منابع طبیعی و آبخیزداری، ماهنامه سبزین، سال چهارم، شماره ۳۵، ص ۱۰۵-۱۰۹.
۷. زارع، رامین (۱۳۸۷)، بررسی ارتباط بین سن، جنس و تحصیلات اعضای شرکت‌های تعاونی استان مرکزی، چکیده مقالات همایش ملی تعاون و کارآفرینی، ص ۲۸.

۸. زارع یکتا، محمد جواد (۱۳۸۶)، بررسی نقش تعاونی‌های منابع طبیعی در حفظ و احیاء مراتع استان گلستان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش منابع طبیعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران، ۲۲۹ ص.
۹. سرسختی عراقی، رضا (۱۳۷۶)، بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر عملکرد سازمانی سازمان‌های تعاونی صیادی استان بوشهر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس تهران.
۱۰. شعبانعلی فمی، حسین، شهلا چوبچیان، معصومه رحیم زاده و فاطمه رسولی (۱۳۸۵)، شناخت و تحلیل سازه‌های موفقیت شرکت‌های تعاونی زنان در ایران، *مطالعات زنان*، شماره ۲، ص ۸۹-۱۰۹.
۱۱. صدیقی، حسن و علی اصغر درویشی‌نیا (۱۳۸۱)، بررسی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان مازندران، *مجله علوم کشاورزی ایران*، جلد ۲۳، شماره ۲، ص ۳۱۳-۳۲۳.
۱۲. طالب، مهدی (۱۳۸۷)، اصول و اندیشه‌های تعاونی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ششم.
۱۳. علی بیگی، امیر حسین و سیدعلی نکویی‌نایینی (۱۳۸۷)، عوامل مؤثر بر میزان مشارکت اعضاء در مدیریت تعاونی‌های روستایی شهرستان کرمانشاه، *مجله علوم کشاورزی ایران*، شماره ۱، دوره ۲-۳۹، ص ۸۷ تا ۹۵.
۱۴. کرمی، شهلا و حسین آگهی (۱۳۸۹)، عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها: مطالعه موردی تعاونی‌های تولیدی محصولات خارج از فصل در استان کرمانشاه، *فصلنامه روستا و توسعه*، سال سیزدهم، شماره ۲، ص ۳۱-۶۰.
۱۵. ملاحسینی، علی و محدثه محمدی (۱۳۸۹)، رابطه بین توان مدیران و عملکرد تعاونی‌های مصرف شهر کرمان، *نشریه تعاون*، سال ۲۱، شماره ۱، ص ۱۲۵-۱۴۱.
۱۶. مهرنگار، سمیه و غلامحسین حسینی‌نیا (۱۳۸۸)، شناسایی نیازهای آموزشی مدیران عامل تعاونی‌های مرغداری و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: مرغداران استان خراسان رضوی)، *نشریه تعاون*، سال ۲۰، شماره ۲۰۸ و ۲۰۹، ص ۱۷-۲۸.
۱۷. نامغ، پرویز (۱۳۸۸)، مدیریت تعاونی‌ها، انتشارات هستان، چاپ چهارم، ۱۹۲ ص.

۱۸. نکویی نایینی، سیدعلی (۱۳۸۵)، عوامل مؤثر در موفقیت تعاونی‌ها، نشریه تعاون، شماره ۱۸۲، ص ۵۴-۵۶.

19. Harda, N. (2003), Who succeeds as an entrepreneur? an Analysis of the post-entry performance of new firms in Japan, *Japan and the World Economy*, 15(2): 211- 222.

20. Peterson, D.K. (2004), Benefits of Participation in corporate volunteer programs: employees Prceptions , *Personnel Rewiew*, 33(6): 615-627.

21. Scrimgeour, F., A. Mcdermott, C. Saunders, N. Shadbolt and G. Sheath (2006), New Zealand agribusiness success: An approach to exploring the role of strategy, structure and conduct on firm performance paper presented at to New Zealand agricultural and resource economics society, August 2006, Conference. pp 25- 27.

22. Zhang, L. (2007), Social capital accumulation, business governance, and enterprise performance: A structural-equation-model approach, Thesis Hong Kong University of Science and Technology, Appears in collections SOSC Master Theses, Retrieved from: <http://hdl.handle.net/1783.1/5566>.